

О. І. Краснова,
викладач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я
з біостатистикою, ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія"
Т. В. Плужнікова,
к. м. н., старший викладач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони
здоров'я з біостатистикою, ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія"

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

O. Krasnova,
lecturer of Department of social medicine, organization
and health economics with biostatistics HSEU "Ukrainian Medical Stomatological Academy"
T. Pluzhnikova,
PhD, Senior Lecturer of Department of social medicine, organization
and health economics with biostatistics HSEU "Ukrainian Medical Stomatological Academy"

PECULIARITIES OF THE STATE REGULATION MECHANISM OF HEALTH

У статті розглянуто особливості механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я. Виділено основні його принципи, методи, інструменти та їх вплив на суб'єкти економічних відносин у системі державного регулювання сфери охорони здоров'я.

In the article features of the mechanism of state regulation of the healthcare sphere are considered. The main principles, methods, tools and their influence on the subjects of economic relations in the system of state regulation of the healthcare sphere are investigated.

Ключові слова: механізм державного регулювання, сфера охорони здоров'я, принципи, інструменти, методи.

Key words: mechanism of state regulation, healthcare sphere, principles, tools, methods.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток охорони здоров'я є головним напрямом уряду при здійсненні державного регулювання. Державна політика в сфері охорони здоров'я має забезпечувати її ефективне функціонування. Сьогодні сфера охорони здоров'я функціонує не досить ефективно та не повністю вирішує всі проблеми, які стосуються охорони здоров'я населення. На сучасному етапі розвитку охорони здоров'я України значна частина проблем спричинена відсутністю дієвого механізму регулювання. В умовах реформування та розвитку ринкових відносин, вдосконалення регуляторних інструментів та методів, с подальшим впровадженням їх в практичну діяльність, сприятиме забезпеченню ефективного функціонування сфери охорони здоров'я.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемами формування та вдосконалення механізму державного регулювання розвитку сфери охорони здоров'я займалися такі вчені, як: Пашков В.М. [8], Бережна Ю.В., Маличенко В.С., Надюк З.О. [7], Камінська Т.М. [5] та багато інших.

Проте досі не сформовано ефективного механізму регулювання сфери охорони здоров'я. Сучасні трансформаційні перетворення в сфері охорони здоров'я потребують удосконалення елементів механізму державного регулювання медичної галузі.

МЕТА РОБОТИ

Метою нашої роботи є визначення основних методів та інструментів державного регулювання сфери охорони здоров'я в Україні та наведення напрямів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування сфери охорони здоров'я.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Однією з найважливіших умов, що забезпечують ефективне функціонування сфери охорони здоров'я, є розробка дієвого механізму. Механізм державного регулювання сфери охорони здоров'я є окремою складовою механізму, який регулює економіку в цілому. Під механізмом державного регулювання сфери охорони здоров'я варто розуміти сукупність цілей, принципів, методів адміністративного, економічного, правового та соціально-мотиваційного характеру, які здійснюються державою за допомогою досконалого набору інструментів і направлені на забезпечення ефективного та динамічного розвитку сфери охорони здоров'я.

Основними елементами механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я є: суб'єкт, об'єкт, мета, цілі та принципи, а також інструменти реалізації механізму.

До суб'єктів державного регулювання сфери охорони здоров'я відносяться держава та місцеві органи, законодавчі,

виконавчі, судові органи громадські та політичні об'єднання. В регулюванні медичною галуззю держава визначає мету, завдання, напрями, принципи державної політики, встановлює обсяг бюджетного фінансування та створює систему інших регуляторів. До об'єктів медичної галузі, які регулює держава слід віднести всі установи охорони здоров'я.

Головним органом, що забезпечує виконання цілей та завдань у сфері охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України. На нього покладено завдання формування державної політики, а також її виконання. Уряд країни та Міністерство охорони здоров'я розробляють інструментарій для ефективної діяльності медичної галузі, здійснюють планування та прогнозування, визначають державні стандарти, розробляють програми держзамовлень з метою забезпечення галузі необхідними ресурсами, контролюють діяльність у галузі охорони здоров'я. Основними завданнями регулювання сфери охорони здоров'я є: встановлення потреб у медичних послугах, планування організації дій медичних закладів, збір необхідної інформації для та мобілізації ресурсів, забезпечення доступності до якісних медичних послуг, профілактика хвороб, діагностика та лікування, обмеження або заборона нелегітимних ліків.

У сучасних умовах основними цілями механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я є:

- забезпечення громадян якісними медичними послугами;
- забезпечення гарантованої державою безкоштовною допомогою;
- забезпечення фінансовими ресурсами;
- забезпечення новітніми технологіями;
- удосконалювання системи організації та керування охороною здоров'я;
- підвищення кваліфікації кадрів;
- профілактична діяльність;
- забезпечення удосконаленою правовою системою;
- створення конкуренції на медичному ринку;
- пристосування існуючої сфери охорони здоров'я до умов, що змінюються.

Органи влади, при здійсненні державного регулювання сфери охорони здоров'я мають дотримуватися таких основних принципів: законність, прозорість, системність, оптимальність, прогнозованість, пріоритетність, ефективність, соціальна відповідальність. Дотримання цих принципів сприятиме підвищенню дієвості та ефективності механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я в умовах реформування.

Найважливішою умовою що забезпечують ефективне функціонування сфери охорони здоров'я є наявність дієвого інструментарію регулювання процесів, що відбуваються в цій сфері. Завдання інструментарію — забезпечити такі умови, що запобігатимуть негативним наслідкам.

Основними методами державного регулювання сфери охорони здоров'я є адміністративні, економічні, правові та соціально-мотиваційні. Адміністративні методи базуються на силі державної влади та містять у собі міри заборони, дозволу та примусу. Дозвіл передбачає згоду на здійснення медичної діяльності. Заборона та примус проявляються в необхідності фахівцям мати відповідні сертифікати, проходити із певною регулярністю курси по підвищенню кваліфікації, дотримувати встановлених стандартів у лікуванні пацієнтів. Стосовно охорони здоров'я основними інструментами адміністративних методів є:

- розробка та контроль виконання державних програм з надання громадянам України безкоштовної медичної допомоги;
- контроль діяльності муніципальної та приватної систем охорони здоров'я;

- акредитація лікарняних установ;
- видача ліцензій на надання медичних послуг;
- регулювання цін на медичні послуги;
- застосування санкцій;
- підготовка та планування необхідної кількості кадрів;
- атестація медичних працівників;
- встановлення стандартів;
- проведення системи статистичної звітності;
- сертифікація послуг;
- видача дозволів на застосування нових технологій;
- організація та забезпечення державного санітарно-епідеміологічного нагляду за медичними установами;
- встановлення квот.

Використання адміністративних методів у ринковій системі економіки сприяє збереженню соціальної справедливості та доступності благ, а також регулює асиметрію інформації на ринку медичних послуг.

Економічні методи державного регулювання дають можливість створювати умови, які змушують суб'єктів ринку діяти в необхідному для суспільства напрямі, вирішуючи ті або інші завдання. Сюди слід віднести:

- забезпечення фінансування галузі за рахунок бюджетних коштів;
- централізовані торги на поставку медичного встаткування та матеріалів;
- фінансування цільових програм охорони здоров'я;
- податкова політика та податкові пільги;
- покупка нового обладнання;
- інноваційна політики;
- амортизаційна політика;
- регулювання фінансових потоків діяльності організації державного сектора.

Важливим аспектом функціонування ефективного механізму регулювання сфери охорони здоров'я, особливо в умовах реформування, є створення досконалої правової бази. Важливою властивістю правового механізму є його зв'язок з конкретною ціллю, що передбачає організовану і взаємопов'язану сукупність, спроможну забезпечити досягнення поставленої мети шляхом законної реалізації суб'єктами наявних інтересів [1]. Здійснювати регулювання потрібно у межах, встановлених Конституцією України та нормативно-правовими актами. Основним законом в сфері охорони здоров'я є "Основи законодавства України про охорону здоров'я". Крім того існують і інші нормативні правові акти, що координують питання охорони здоров'я та регламентують відносини на ринку медичних послуг, до головних з них відносяться: Бюджетний кодекс України [2], Цивільний кодекс України [9]. Науковці зазначають, що, незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я, сьогодні існує багато колізій та проблем в цій сфері [8]. Реформування галузі охорони здоров'я та запровадження медичного страхування слід здійснювати вдосконаливши існуючу нормативно-правову базу та допрацювати нові правові документи діяльності галузі. Зокрема необхідно забезпечити дієвість Закону України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" [3] та Закону "Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості" [4].

Для зменшення навантаження на бюджет важливо використати соціально-мотиваційних методів, які сприятимуть зацікавленості громадян у підтримці, зміцненні, збереженні свого здоров'я та збільшенні відповідальності за своє здоров'я. Тому важливо виділити такі інструменти соціально-мотиваційних методів державного регулювання медичної галузі:

- соціальна адаптація та реабілітація;
- роз'яснення політики охорони здоров'я;
- державні соціальні програми та гарантії, соціальне страхування;
- розміщення в Інтернеті інформації про діяльність закладів медицини, про стан здоров'я населення, розвиток галузі;
- інформація про оцінку ефективності державного регулювання медичної галузі;
- надання інформації в вигляді проведення семінарів та консультацій;
- залучення громадян до участі в управлінні галуззю, взаємні зобов'язання між виробниками та споживачами медичних послуг;
- розвиток телемедицини;
- метод морального переконання.

Методи морального стимулювання та переконання опираються на морально-етичні норми суспільства, взаєморозуміння, взаємоповаги, співробітництва. Необхідно, щоб самі громадяни були зацікавлені в підтримці, зміцненні та збереженні свого здоров'я. Кожен громадянин має приділяти увагу своєму здоров'ю та створювати навколо себе здорове оточення [6].

На нашу думку, істотне місце в механізмі державного регулювання медичною займають економічні методи, тому що досі основним інструментом державного регулювання сфери охорони здоров'я України є бюджет. Забезпечення медичної галузі фінансовими ресурсами — це головний чинник, який сприяє ефективному розвитку галузі в умовах сучасності.

Головним напрямками держави в регулюванні сфери охорони здоров'я має бути вдосконалення наявної системи забезпечення фінансовими ресурсами галузі та пошук нових джерел фінансування, у вигляді добровільного медичного страхування та лікарняних кас. Залучення додаткових джерел фінансування медичної галузі сприятиме розвитку системи медичного страхування.

ВИСНОВКИ

В умовах трансформаційної економіки державне регулювання економічних процесів потребує дієвого механізму. Процес реформування галузі охорони здоров'я доцільно здійснювати тільки при забезпеченні реалізації на державному рівні вищевказаних цілей, принципів, методів та інструментів.

Забезпечення населення країни якісною медичною допомогою залежить від вирішення таких економічних завдань, як визначення обсягів бюджетного фінансування та розвитку добровільного медичного страхування, вдосконалення системи надання платних медичних послуг, підготовка кадрів, впровадження нових технологій у сфері охорони здоров'я. Рішення цих завдань можливо тільки при створенні досконалого механізму, що дозволить ефективно аналізувати та оцінювати потреби у фінансових ресурсах, планувати та оптимізувати потоки їх формування та використання.

Література:

1. Бережна Ю.В. Об'єктивна необхідність державного регулювання розвитку сфери охорони здоров'я в Україні. Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 10—11 травня 2012 р.). — Харків, 2012. — С. 236—239.
2. Бюджетний кодекс України: від 7 жовтня 2010 року № 2592-VI. Дата оновлення: № 2246-VIII від 7.12.2017. URL <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>

3. Закон України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення": від № 6327 19.10.2017. URL <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2168-viii>

4. Закон України "Закон про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості" від 2206-19 від 14.11.2017. URL <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2168-viii>

5. Камінська Т.М. Про розвиток квазіринкових відносин в охороні здоров'я // Економічна теорія. — 2006. — № 2. — С. 17—24.

6. Маличенко В. С. Международно-правовые механизмы обеспечения безопасности обращения лекарственных средств: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.10 — Международное право, Европейское право / Маличенко В.С. — Москва, 2015. — 196 с.

7. Надюк З.О. Механізми державного регулювання ринку медичних послуг в Україні: дис... д-ра наук: 25.00.02 — Механізми державного управління / Надюк З.О. — Запоріжжя, 2009. — 208 с.

8. Пашков В. М. Правове забезпечення реформування сфери охорони здоров'я // Український медичний часопис. — 2017. — № 2. — С. 1—6.

9. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: № 2234-VIII від 07.12.2017. URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

References:

1. Berezhna, Yu. V. (2012), "Objective necessity of the state regulation of the development of the sphere of health care in Ukraine", Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii [Collection of materials of the International Scientific and Practical Conference] Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok Ukrainy ta yii rehioniv: problemy nauky ta praktyky [Socio-economic development of Ukraine and its regions: problems of science and practice], Kharkiv, Ukraine, 10—11 travnia 2012 r, pp. 236—239.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "The Budget Code of Ukraine", available at <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15> (Accessed 5 March 2018).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "About the state financial guarantees of the medical service of the population", available at <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2168-viii> (Accessed 5 March 2018).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "The Law on Increasing Accessibility and Quality of Medical Services in Rural Areas", available at <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2168-viii> (Accessed 5 March 2018).
5. Kamins'ka, T.M. (2006), "On the development of quasi-market relations in public health", Ekonomichna teoriia, vol. 2, pp. 17—24.
6. Malychenko, V. S. (2015), "International legal mechanisms for ensuring the safety of the circulation of medicinal products", Abstract of D.Sc. dissertation, International law, European law, Moscow State Institute of International Relations, Moscow, Russia.
7. Nadiuk, Z. O. (2009), "Mechanisms of state regulation of the market of medical services in Ukraine", Abstract of D.Sc. dissertation, Mechanisms of public administration, Classical Private University, Zaporozhye, Ukraine.
8. Pashkov, V. M. (2017), "Legal support for healthcare reform", Ukrain's'kyj medychnyj chasopys, vol. 2, pp. 1—6.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "Civil Code of Ukraine", available at <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 5 March 2018).
Стаття надійшла до редакції 12.03.2018 р.